

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічної та соціальної географії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СТАЛИЙ РОЗВИТОК

для студентів

галузь знань 10 Природничі науки
спеціальність 106 Географія
освітній рівень Бакалавр
освітня програма Урбаністика та міське планування
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	<u>денна</u>
Навчальний рік	<u>2022/2023</u>
Семестр	<u>7</u>
Кількість кредитів ECTS	<u>4</u>
Мова викладання, навчання та оцінювання	<u>українська</u>
Форма заключного контролю	<u>залік</u>

Викладачі:

Кононенко Олена Юріївна, доцент кафедри економічної та соціальної географії, кандидат економічних наук, доцент

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__р.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__р.

КИЇВ – 2022

Розробник: **Кононенко Олена Юріївна**, доцент кафедри економічної та соціальної географії, кандидат економічних наук, доцент

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри економічної та соціальної географії
dots проф. Костянтин МЕЗЕНЦЕВ

Протокол № 15 від «12» травня 2022 року

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол № 6 від «29» серпня 2022 року

Голова науково-методичної комісії M. Korogoda доц. Наталія КОРОГОДА

«29» серпня 2022 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми щодо сталого розвитку міст. Основний зміст дисципліни передбачає висвітлення теоретичних основ сталого розвитку та можливостей досягнення його цілей для міських поселень, а також формування навичок застосування набутих знань на практиці.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- 1) успішне опанування курсів “Суспільна географія”, “Економічна географія”, “Соціальна географія”, “Урбоекологія”, “Природнича географія”, “Філософія”.
- 2) знання загальних закономірностей розвитку природних та антропогенних систем, їх взаємозалежності через знання і розуміння структури та особливостей функціонування суспільного виробництва, соціальних систем в умовах сучасних глобальних викликів.
- 3) вміння працювати з інформаційними джерелами, що містять дані щодо розвитку природних, соціальних, економічних, управлінських процесів різних просторово-часових масштабів, аналізувати особливості протікання даних процесів у географічній оболонці, виявляти диспропорції та неузгодженості, робити висновки щодо отриманих результатів.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Викладаються сутність концепції сталого розвитку в контексті його забезпечення на регіональному та локальному рівнях, система Цілей сталого розвитку, а також проблема її імплементації в містах. Розкриваються механізми відновлення балансу природних систем з акцентом на вирішення проблем біорізноманіття, зміни клімату та забруднення навколишнього природного середовища, інституційні аспекти забезпечення сталого розвитку регіонів в світлі глобального, європейського та українського контекстів. Висвітлюються особливості забезпечення сталого розвитку міських поселень різного функціонального типу, в тому числі природоохоронних територій та територій, що мають значне антропогенне навантаження, моно- та полі функціональних міст.

Навчальна дисципліна «Сталий розвиток» є обов’язковою складовою комплексної підготовки фахівців рівня «Бакалавр», спеціальності 106 Географія освітньої програми «Урбаністика та міське планування».

4. Завдання дисципліни «Сталий розвиток» полягають у наданні студентам загальних та фахових компетентностей, передбачених освітньою програмою «Урбаністика та міське планування», зокрема:

- здатність реалізовувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК-1);
- розуміння та власне осмислення основних світоглядних концепцій і принципів у навчанні і професійній діяльності (ЗК-3);
- соціальна відповідальність та екологічність мислення (ЗК-5);
- здатність визначати, формулювати і вирішувати проблеми (ЗК-9);
- здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії розвитку і складу географічної оболонки (ФК-1);
- здатність аналізувати склад і будову сфер географічної оболонки (відповідно до спеціалізації) на різних просторовочасових рівнях (ФК-5).

4. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація*; 4. автономність та відповідальність*)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	сутність поняття та чинники розвитку концепції сталого розвитку	Лекція, семінарське заняття, самостійна робота	Виступи на семінарських заняттях, контрольні роботи, залік	6%
1.2	взаємозв'язок соціальної, екологічної та економічної складових сталого розвитку	Лекція, семінарське заняття, самостійна робота		6%
1.3	склад та взаємозалежність шляхів досягнення цілей сталого розвитку	Лекція, семінарське заняття, самостійна робота		6%
1.4	проблеми імплементації Цілей сталого розвитку у містах і регіонах	Лекція, семінарське заняття, самостійна робота		6%
1.5	інституційні аспекти забезпечення сталого розвитку міст: глобальний, європейський та український контексти	Лекція, семінарське заняття, самостійна робота		6%
1.6	особливості сталого розвитку транспортної системи міста	Лекція, семінарське заняття, самостійна робота		6%
1.7	особливості сталого розвитку систем життєзабезпечення міста	Лекція, семінарське заняття, самостійна робота		6%
1.8	особливості сталого розвитку зелених та природоохоронних зон міста	Лекція, семінарське заняття, самостійна робота		6%
2.1	здійснення пошуку та оброблення інформації щодо сталого розвитку міст	Семінарське заняття, самостійна робота	Виступи на семінарських заняттях, контрольні роботи, залік	4%
2.2	аналіз інформації щодо сталого розвитку міст	Семінарське заняття, самостійна робота		4%
2.3	виявлення та впорядкування за гостротою проблем сталого розвитку міст	Семінарське заняття, самостійна робота		4%
2.4	виявлення потенціалу переходу міст на траєкторію сталого розвитку	Семінарське заняття, самостійна робота		4%
2.5	проведення критичного аналізу нормативно-правової бази та прогнозно-програмних документів щодо сталого розвитку	Семінарське заняття, самостійна робота		4%
2.6	побудова дерева цілей сталого розвитку міст та визначення пріоритетів	Семінарське заняття, самостійна робота		4%
2.7	розроблення пропозицій щодо подолання проблем сталого розвитку	Семінарське заняття, самостійна робота		4%
2.8	розроблення пропозицій щодо подолання проблем сталого розвитку у містах	Семінарське заняття, самостійна робота		4%
3	комунікація: вироблення практичних навичок виявляти проблеми сталого розвитку міст та знаходити можливості	Семінарське заняття, самостійна робота	Виступи на семінарських заняттях, залік	10%

заповнюється за необхідністю, наприклад для практик, лабораторних курсів тощо.

*

	для їх вирішення з використанням сучасних механізмів та інструментів, використовуючи досвід роботи в колективах виконавців, в тому числі міждисциплінарних проектах			
4.	автономність та відповідальність: визначення напрямів сталого розвитку регіонів і міст, реалізуючи права і обов'язки громадян як членів суспільства на шляху забезпечення сталого розвитку, приймати та відстоювати управлінські рішення в сфері сталого розвитку міст і регіонів	<i>Семінарське заняття, самостійна робота</i>	<i>Виступи на семінарських заняттях, залік</i>	10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	2.1
1. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в галузях предметної області географічних наук (ПРН-1)									+
2. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад географічної оболонки (ПРН-6)		+	+						
3. Використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природно і суспільно-географічних об'єктів і систем (ПРН-8)									
4. Аналізувати склад і будову природно- та суспільно-географічних об'єктів і систем (відповідно до спеціалізації) на різних просторово-часових рівнях (ПРН-10)					+	+	+	+	
5. Знати і пояснювати зміни в географічній оболонці з позицій концепції сталого розвитку (ПРН-15)	+			+					

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	2.8	3	4
1. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в галузях предметної області географічних наук (ПРН-1)	+			+					
2. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад географічної оболонки (ПРН-6)								+	+
3. Використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природно і суспільно-географічних об'єктів і систем (ПРН-8)	+								
4. Аналізувати склад і будову природно- та суспільно-географічних об'єктів і систем (відповідно до спеціалізації) на різних просторово-часових рівнях (ПРН-10)		+	+		+			+	+
5. Знати і пояснювати зміни в географічній оболонці з позицій концепції сталого розвитку (ПРН-15)		+				+	+		

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів: рівень досягнення поставлених цілей навчання визначається за результатами письмових контрольних робіт, аналітичних завдань, участі у семінарських заняттях, дискусії, заліку.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- результати навчання – **1.1 – 1.8 (знання)** – до 6% за кожен;
- результати навчання – **2.1-2.8 (вміння)** - до 4% за кожен;
- результати навчання – **3 (комунікація)** - до 10%;
- результати навчання – **4 (автономність та відповідальність)** – до 10%

7.2 Організація оцінювання:

У курсі передбачено 2 змістових частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій та семінарських занять. Завершується дисципліна заліком.

Впродовж семестру проводяться тематичні контрольні роботи у вигляді тестів після завершення розгляду відповідних тем. Набуття студентами знань та навичок також оцінюється під час виступів на семінарах, опитувань, розгляді кейсів, участі у дискусії. Для студентів, що впродовж семестру не набрали мінімальної кількості балів (60 балів) проводиться заключна семестрова контрольна робота з максимальною кількістю балів – 40. До початку залікової сесії студенти мають відпрацювати всі семінарські заняття.

Підсумкове оцінювання не проводиться і студент отримує оцінку відповідно до виконання основних видів робіт впродовж семестру.

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», введеного в дію наказом № 716-32 від 31 серпня 2018 року.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назва теми*	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Змістова частина 1. Теоретичні основи сталого розвитку				
1	Вступ. Тема 1. Мета, завдання і структура курсу «Сталий розвиток»	2	2	4
2	Тема 2 Визначення сутності поняття сталий розвиток, його характеристик, траєкторії, цільової функції	2	2	5
3	Тема 3. Чинники та передумови формування і розвитку концепції сталого розвитку	2	2	4
4	Тема 4. Складові сталого розвитку, їх взаємозв'язок і взаємозалежність	2	2	4
5	Тема 5. Механізми відновлення балансу природних екосистем	2	2	4
6	Тема 6. Цілі сталого розвитку: синергія сталості й розвитку	2	2	5
7	Тема 7. Проблеми імплементації ЦСР у містах	2	2	4
	Контрольна робота 1			
Змістова частина 2. Можливості переходу міст на модель сталого розвитку				
8	Тема 8. Концептуальні засади сталого розвитку міст	2	2	4
9	Тема 9. Інституційні аспекти забезпечення сталого розвитку регіонів: глобальний, європейський та український контексти	2	2	4
10	Тема 10. Особливості сталого розвитку транспорту	2	2	5
11	Тема 11. Сталий розвиток зелених та природоохоронних територій міст	2	2	4
12	Тема 12. Сталий розвиток енергетичної системи міст	2	2	4
13	Тема 13. Сталий розвиток житлово- комунальної сфери	2	2	4
14	Тема 14. Управління сталим розвитком міст: стратегії, програми, проекти	4	4	5
	Контрольна робота 2			
	ВСЬОГО	30	30	60

Загальний обсяг 120 год, в тому числі:

Лекцій – 30 год.

Семінарські заняття - 30 год.

Самостійна робота - 60 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основна:

1. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчальний посібник. Київ: ДК «Прінт-Сервіс», 2016. 109 с.
2. Лісовський С.А. Основи сталого (збалансованого) економічного, соціального, екологічного розвитку. Житомир, 2007. 108 с.
3. Гречко Т.К., Лісовський С.А., Романюк С.А., Руденко Л.Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку: навчальний посібник. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 264 с.
4. SDG Knowledge Hub - <https://sdg.iisd.org/>
5. Achieving SDG ins in cities and regions. OECD. <https://www.oecd.org/about/impact/achieving-sdgs-in-cities-and-regions.htm>

Додаткова:

1. Гришко В.В. Регіональні чинники сталого розвитку регіону. Економіка і регіон. № 4 (53), 2015. С.46-52.
2. Дослідження стану енергоменеджменту в містах України. Режим доступу: <https://enefcities.org.ua/upload/files/Publications/Analytics/Doslidzhennya.pdf>
3. Енергетичний менеджмент в українських містах. Режим доступу: <https://misto-em.org.ua/>
4. Кононенко О.Ю. Трансформації ринку праці в контексті Цілей сталого розвитку: аналіз ситуації в Україні. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О. В. 2021. Випуск 16. С. 153-158.
5. Кононенко О.Ю., Дронова О.Л. Концепція міського метаболізму як підґрунтя для розбудови циркулярних міст в Україні. Український географічний журнал. 2022, № 1, С. 36-46.
6. Кононенко О.Ю., Дронова О.Л. Славутич: формування потенціалу стійкості міста в умовах сучасних викликів і загроз. Український географічний журнал, 2019, № 3, С. 22-36.
7. Кононенко О.Ю., Молодика В.П. Типізація регіонів України за можливостями сталого управління відходами. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія. 2019, Вип. 2(75). С. 28-34.
8. Крамарев Г.В. Теоретичні аспекти забезпечення сталого розвитку промисловості України. Харків, 2019. 559 с.
9. Лісовський С.А. Природа і суспільство: баланс інтересів на теренах України. Київ: Інститут географії, 2009. 300 с.
10. Національна парадигма сталого розвитку України За заг. ред. Б. Є. Патона. Київ: Держ. установа «Ін-т економіки природокористування та сталого розвитку НАНУ», 2012. 71 с.
11. Нова програма розвитку міст. Режим доступу: <https://uploads.habitat3.org/hb3/NUA-Ukrainian.pdf>.
12. ООН Україна. Офіційний сайт: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>
13. Посібник з муніципального енергетичного менеджменту. Режим доступу: <https://enefcities.org.ua/upload/files/Publications/Municipal%20energy%20management.pdf>
14. Регіональна статистика. Державна служба статистики України. <http://ukrstat.gov.ua/>
15. Смирнова І. І., Михайлюта Є. І. Сталий розвиток в Україні: теоретичні аспекти. Економічний вісник Донбасу. №1 (51), 2018. С. 10-14

16. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: вектори реального поступу: національна доповідь. За ред. Е.М. Лібанової, М.А. Хвесика. Київ: ДУ ІЕПСР НАН України, 2017. 864 с.
17. Сталий розвиток: світоглядна ідеологія майбутнього. За ред. М. А. Хвесика. Київ: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2012. 465 с.
18. Стан виконання в Україні положень «Порядку денного на XXI століття» (2002-2012) / За ред. Руденко Л.Г. Київ: Академперіодика, 2014. 359 с.
19. Указ Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
20. Цілі сталого розвитку Україна 2019. Моніторинговий звіт. Державна служба статистики України. 2019. 92 с.
21. Цілі сталого розвитку Україна. Добровільний національний огляд. 2020. 117 с.
22. Цілі сталого розвитку. Державна служба статистики України. <http://ukrstat.gov.ua/>
23. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь 2017. Київ. 2017. 176 с.
24. CIVITAS - cleaner and better transport in cities project (Malmö (Sweden), Norwich (United Kingdom), Potenza (Italy), Suceava Romania) and Tallinn (Estonia) Режим доступу: <https://civitas.eu/sites/default/files/civitas20smile20final20brochure20en.pdf>
25. Copenhagen: solutions for sustainable cities. Режим доступу: <https://international.kk.dk/sites/international.kk.dk/files/Copenhagen%20Solutions%20for%20Sustainable%20cities.pdf>
26. European smart cities. Режим доступу: <http://www.smart-cities.eu/index.php?cid=1&ver=4>
27. Global Liveability Ranking . Режим доступу: <https://www.eiu.com/n/campaigns/global-liveability-index-2021>
28. Green City Index. Режим доступу: <https://assets.new.siemens.com/siemens/assets/api/uuid:cf26889b-3254-4dcb-bc50-fef7e99cb3c7/gci-report-summary.pdf>
29. Smart City Index 2020. Режим доступу: file:///C:/Users/Cooper/AppData/Local/Temp/smartyindex_2020.pdf
30. Sustainable cities index 2015. Режим доступу: <https://s3.amazonaws.com/arcadis-whitepaper/arcadis-sustainable-cities-index-report.pdf>
31. Sustainable Transport: An Efficient Transportation Network—Case Study. Sustainability. 2020
32. UN-Habitat, офіційний сайт: <https://unhabitat.org/>